

Sygn. akt I CZ 28/17

POSTANOWIENIE

Dnia 3 marca 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marta Romańska (przewodniczący)
SSN Paweł Grzegorzczak (sprawozdawca)
SSN Kazimierz Zawada

w sprawie z wniosku K.K.
przy uczestnictwie W.K.
o zobowiązanie uczestnika do opuszczenia mieszkania,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 3 marca 2017 r.,
zażalenia uczestnika postępowania
na postanowienie Sądu Okręgowego w K.
z dnia 2 stycznia 2017 r., sygn. akt I Ca .../16,

**oddala zażalenie i zasądza od uczestnika postępowania W.K.
na rzecz wnioskodawczyni K.K. 240 (dwieście czterdzieści
00/100) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania
zażaleniowego.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 2 stycznia 2017 r. Sąd Okręgowy w K. odrzucił skargę kasacyjną uczestnika W.K. na postanowienie zobowiązujące W.K., na wniosek K.K., do opuszczenia mieszkania, wydane na podstawie art. 11a ustawy z dnia 22 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (jedn. tekst: Dz.U. z 2015 r., poz. 1390 - dalej: „u.p.p.r.”). Sąd Okręgowy uznał, na podstawie art. 519¹ k.p.c. rozumianego *a contrario*, że w sprawach o zobowiązanie członka rodziny do opuszczenia mieszkania skarga kasacyjna nie przysługuje.

W zażaleniu uczestnik wniósł o zmianę zaskarżonego postanowienia, zarzucając naruszenie art. 519¹ w związku z art. 398⁶ § 2 k.p.c. oraz art. 13 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, sporządzonej w Rzymie, dnia 4 listopada 1950 r. (Dz.U. z 1993 r., nr 61, poz. 284 ze zm. - dalej: „EKPCz”).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 11a u.p.p.r., w sprawach o zobowiązanie członka rodziny, zajmującego wspólnie mieszkanie, do opuszczenia mieszkania na żądanie osoby dotkniętej przemocą w rodzinie, stosuje się przepisy kodeksu postępowania cywilnego o postępowaniu nieprocesowym. Sprawy te podlegają rozpoznaniu na rozprawie, która powinna odbyć się w terminie miesiąca od dnia wpływu wniosku; postanowienie jest wykonalne z chwilą ogłoszenia i może być zmienione lub uchylone w razie zmiany okoliczności.

Przepisy ustawy z dnia 22 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie nie zawierają samodzielnej regulacji dopuszczalności skargi kasacyjnej w sprawach o zobowiązanie do opuszczenia mieszkania, co prowadzi do wniosku, że zasadnicze znaczenie przy ocenie tego zagadnienia ma art. 519¹ k.p.c. Przepis ten wyszczególnia rodzaje spraw, w których przysługuje skarga kasacyjna w sprawach rozpoznawanych w trybie nieprocesowym. Katalog ten obejmuje przede wszystkim sprawy z zakresu prawa osobowego, rzeczowego i spadkowego, w których droga do wniesienia skargi kasacyjnej na postanowienie orzekające

co do istoty sprawy jest otwarta, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej (art. 519¹ § 1 k.p.c.). W pozostałych sprawach rozpoznawanych w postępowaniu nieprocesowym skarga kasacyjna jest dopuszczalna tylko w przypadkach określonych w art. 519¹ § 2 i 3 k.p.c.

Sprawa, w której wydano zaskarżone postanowienie, nie mieści się w sprawach wyszczególnionych w art. 519¹ § 2 i 3 k.p.c., zatem dopuszczalność wniesienia skargi kasacyjnej mogłaby wynikać jedynie z zakwalifikowania jej do kategorii spraw z zakresu prawa osobowego.

Jak przyjmuje się w orzecznictwie, dziedzina prawa osobowego mieści w sobie problematykę statusu osób fizycznych i prawnych, ich zdolności prawnej i zdolności do czynności prawnych, a także ochrony dóbr osobistych, o której stanowią art. 23, 24 i 43 k.c. (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 30 maja 2001 r., III CKN 155/01, OSNC 2002, nr 2, poz. 21, z dnia 20 kwietnia 2011 r., I CZ 21/11, OSNC-ZD 2012, nr B, poz. 32 i z dnia 20 lutego 2014 r., I CZ 8/14, OSNC 2015, nr 1, poz. 11). W świetle systematyki kodeksu postępowania cywilnego sprawami z zakresu prawa osobowego są sprawy unormowane w dziale I tytułu II księgi drugiej części pierwszej, do których należą sprawy o uznanie za zmarłego, o stwierdzenie zgonu i o ubezwłasnowolnienie. Ponadto, do spraw z zakresu prawa osobowego mogą być zaliczone sprawy wypływające z ustaw pozakodeksowych, które wykazują silny związek z określoną wyżej problematyką prawa osobowego. Za takie uznano m.in. sprawy z zakresu ustawy z dnia 29 września 1986 r. - Prawo o aktach stanu cywilnego (jedn. tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 2064 ze zm.; por. jednak postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 czerwca 2014 r., I CSK 484/15, nie publ.), sprawy dotyczące obowiązku poddania się leczeniu w zamkniętym zakładzie leczenia odwykowego na podstawie art. 26 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (jedn. tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 487 ze zm.; por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 września 2008 r., III CSK 178/08, OSNC 2009, nr 9, poz. 129) oraz sprawy dotyczące ochrony zdrowia psychicznego (ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego, jedn. tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 546 ze zm.; por. postanowienie Sądu

Najwyższego z dnia 25 stycznia 2001 r., III CKN 1454/00, OSNC 2001, nr 7-8, poz. 116).

Sprawy toczące się na podstawie art. 11a u.p.p.r. wykazują łączność z problematyką prawa osobowego w kontekście definicji przemocy w rodzinie, która odwołuje się do praw i dóbr osobistych (art. 2 pkt 2 u.p.p.r.). Powiązanie to ma jednak tylko wtórny, wynikający z odizolowania sprawcy przemocy od jej ofiary, charakter i jest zbyt słabe, aby uznać te sprawy za sprawy z zakresu prawa osobowego. Punkt ciężkości regulacji zawartej w art. 11a u.p.p.r. sprowadza się do szybkiej zmiany istniejącego stanu rzeczy polegającego na wspólnym zajmowaniu mieszkania przez osobę stosującą przemoc i czyniącą szczególnie uciążliwym wspólne zamieszkiwanie, przez nakazanie tej osobie opuszczenia mieszkania. Skutkiem uwzględnienia wniosku jest zatem w pierwszej kolejności wyłączenie możliwości korzystania z mieszkania przez członka rodziny, przeciwko któremu kieruje się wniosek, przy czym ma ono czasowy charakter w tym sensie, że może zostać uchylone w razie zmiany okoliczności sprawy. Miarodajnych odniesień dla tego rozwiązania nie należy tym samym poszukiwać w przepisach składających się na powszechny system ochrony dóbr osobistych (art. 23, 24 i 43 k.c.), lecz raczej w art. 58 § 2 zdanie drugie k.r.o., który umożliwia, na żądanie jednego z małżonków, orzeczenie eksmisji wobec drugiego małżonka, jeżeli swoim rażąco nagannym postępowaniem uniemożliwia on wspólne zamieszkiwanie. W zestawieniu z art. 58 § 2 zdanie drugie k.r.o. przepis art. 11a u.p.p.r. może jednak znaleźć zastosowanie w znacznie szerszym spektrum sytuacji, ograniczonym jedynie przedmiotowym zakresem zastosowania ustawy z dnia 22 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

Przeciwko dopuszczalności skargi kasacyjnej w sprawach, o których stanowi art. 11a u.p.p.r., przemawiają ponadto dwa istotne argumenty. Po pierwsze, pierwszorzędne znaczenie dla zasadności wniosku mają niewątpliwie ustalenia faktyczne, zarówno w sferze stwierdzenia, że doszło do przemocy w rodzinie, jak i tego, że przemoc ta czyni szczególnie uciążliwym wspólne zamieszkiwanie. Ustalenia te, zgodnie z art. 398³ § 3 k.p.c., uchylają się tymczasem od kontroli kasacyjnej. Po drugie, stan faktyczny cechuje się w rozważanych sprawach znaczną zmiennością, co wziął pod uwagę prawodawca, wskazując wprost

na dopuszczalność zmiany lub uchylecia postanowienia, jeżeli okoliczności sprawy ulegną zmianie (art. 11a ust. 2 zdanie trzecie u.p.p.r.). Kontrola kasacyjna w tego rodzaju sprawach - wobec dynamiki zmian stanu faktycznego - mogłaby okazać się często bezprzedmiotowa.

W konsekwencji należy przyjąć, że od postanowienia zobowiązującego członka rodziny, który stosując przemoc w rodzinie czyni szczególnie uciążliwym wspólne zamieszkiwanie, do opuszczenia mieszkania na podstawie art. 11a u.p.p.r., skarga kasacyjna jest niedopuszczalna. Tezy tej nie zmienia zarzut naruszenia art. 13 EKPCz, postawiony w zażaleniu z pominięciem tego, że ani art. 6 ust. 1, ani art. 13 EKPCz nie gwarantują prawa do zaskarżenia orzeczenia sądowego w sprawach cywilnych (por. orzeczenia Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 17 stycznia 1970 r. w sprawie *Delcourt przeciwko Belgii*, nr 2689/65 i z dnia 12 stycznia 2010 r. w sprawie *Bąkowska przeciwko Polsce*, nr 33539/02).

Z tych powodów, na podstawie art. 398¹⁴ w związku z art. 394¹ § 3 i art. 13 § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

kc

jw